

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

3. Quotuplex sit voluntarium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

sunt inter se partim priores, partim posteriores. Primus enim omnium est apprehensio finis, seu actus intellectus proponens obiectum voluntati, ut bonum hominis: sequitur amor & intentio voluntatis; exinde mouetur intellectus ad inquirendū media, & consultandum ac denique iudicandum, quodnam conueniens ad finem obtinendum: succedit his liber consensus voluntatis amplectentis medium; post consensum in tempore executionis faciendæ; intellectus practicè iudicat medium à voluntate approbatum, membris exterioribus exequendum esse, qui actus imperium dici solet, procedens elicitiuè ab intellectu, ex electione voluntatis, cum sit intimatio quædam facta inferiori membro de executione voluntatis. Denique cum hoc ipso practico iudicio, seu imperio intellectus consentiens voluntas, re ipsa mouet & applicat potentiam ad executionem, quæ applicatio vsus appellatur.

Coroll. 4. Licet intellectus in actibus suis per se liber non sit, multum tamen pendet à libera motione voluntatis: tum quia voluntas intellectum applicat ad hoc vel aliud obiectum, tum etiam propter sympathiam, quæ est inter voluntatem & intellectum, ut ad quod obiectum affectus voluntatis inclinatur, id etiam melius magisque appetendum intellectui appareat. 33.

CAP. III.

Quotuplex sit voluntarium seu liberum.

Voluntarium substantiæ Intellectualis vel est necessarium vel liberum. Strictè, quomodo beati in cœlo necessario amant Deum: & infantes & amentes & ebrii voluntate sua necessario feruntur in

tur in obiecto sub ratione boni proposita. Voluntarium liberum diuiditur 1. in elicitedum, quod est ipse actus voluntatis cum ratione deliberationis elicitedus
 2. in imperatum, id est, actus intellectus, & aliarum potentiarum, quæ voluntatis motioni parent.

2. Secundo diuiditur in id, quod est à voluntate propria, & quod est voluntarium voluntate aliena. Hoc posteriori modo voluntas patris censetur voluntas filii impuberis, tutoris pupilli, prælati Religiosi, Adami posterorum.

3. Tertio diuiditur in voluntarium expressum, (quod verbis aut signis ex instituto significatur) & tacitum (quod sine verbis, facto aut omissione facti), unde, ex circumstantiis consensus voluntatis colligi potest. Huc illa reg. 43. in 6. *Qui tacet, consentire videtur;* id est, quod verum, si ex coniecturis consensus adiuuetur, sicut declarat reg. 44. in 6. *Qui tacet, non fatetur, sed nec utiq; negare videtur.*

NB. Tacens consentire videtur, si agatur de eius favore & commodo, non item si de eius incommodo. V. C. si aliquis tibi promittat aut donet, taces, nec contradicis, censeris acceptare, item, si aliquis te præsentem & non contradicentem fidei iubeat, censeris ratum habere, iuxta illud Bartoli, l. si remunerandi, §. si passus, ff. mandati. *Qui patitur aliquid fieri, quod ad sui commodum spectat, mandare censetur.* Cõtra verò si quis se sibi ab altero donari, vel puellam ad matrimonium contrahendum obligare cupiat, illa verò taceat, non censetur hoc ipso consensum præbere, quia agitur de eius obligatione, secus si nutu vel annulo significet. 34.

Secundo; Tacens consentire videtur, si consentire nolens negare vel contradicere deberet; non item, si contradicere aut respondere non tenetur. Coroll.

Si

Si Reus à Iudice legitime interrogatus respondere ad obiecta taceat, fateri præsumitur, Item, sedens in capitulo, si iniquæ constitutioni non reclamet, cum tamen utiliter potest, consentire cæsetur. Quod verum est in ordine ad incurrendum peccatum & pœnam; nõ item, quod attinet valorem electionis, quia in re graui & communitati præiudicante, taciturnitas non debet haberi pro consensu.

3. Scientia & patientia prælati consensus æstimatur, si contradicendo absq; scandalo alteriusve mali periculo impedire possit; non item si facile impedire non possit. V. C. Si prælatus habes potestatem dispensandi, sciat subditum suspensum vel irregularẽ (præsumente ex iusta causa, prælatum scire & contentum esse) confessiones audire, nõ prohibeat, censetur hoc ipso dispensare velle, iuxta regulam, *Quod ubi requiritur licentia ad valorem ipsius actus, sufficit tacita & præsumpta de ratihabitione præsentis, non autem futura.* Sed ubi licentia non requiritur ad valorem actus, sed tantum ad debitum ordinem, tunc sufficit probabilis spes & præsumptio ratihabitionis futuræ.

4. Diuiditur in voluntarium actu & virtute. Ut verò actio virtute ^{voluntaria} dicatur, debet initio fuisse libera, & vi motionis illius hucusq; durare & operam necesse est permanere in ea animi dispositione, secundum quam operatio eius sub arbitrii potestate cadere potest. Nã si sacerdos v. c. domo egressus sacramenti offerendi gratia, postea in somnum aut ebrietatem incidat, & in ea dispositione formam verborum proferat, non erit talis operatio virtute voluntaria, cum moralis actio non sit. Loquor de actione non de passione, nam in suscipiente (sicut in administrante) non requiritur voluntas permanens actu vel virtute

virtute siue in effectu morali: sufficit enim si antecesserit, & contrario actu nunquam reuocata sit, tunc enim secundum benignam interpretationem permanere censetur. Quare dormiens V. C. vel phreneticus validè baptizatur, si ante baptismum desiderauit; non item validè baptizat. 35.

5 Quintò diuiditur in id, quod directè ac per se voluntarium est; & quod indirectè siue in alio.

Voluntarium indirectum duobus modis accidit: 1. si homo voluntariè exercent actionem, ex qua scit vel suspicatur secuturū aliquem effectum, et si eum per se non directè intendat, indirectè tamen ipsi voluntarius est. V. C. si scias te in ebrietate rixari, verberare, & tum te inebries, percussio & homicidium indirectè voluntarium in ebrietate commissum censebitur, &c. Idem dicendum de pollutione, quam scis sequi, si ita iaceas, tales cibos comedas.

Circa hanc doctrinam 3. aduertenda. I. vt effectus ex operatione, vt causam, secutus, voluntarius censeatur, necesse est, operantem aduertisse ad periculum secuturi effectus: nam si nullam cogitationem de effectu suscepit, nullo modo voluntarius censebitur. II. Aliquando accidit, vt effectus inordinatus ex libera actione naturaliter secuturus, si præuisus fuerit, voluntarius operanti censeatur; sed ad culpam ei non imputetur, quamuis imputaretur, si eiusmodi effectum voluntas directè intenderet. V. C. Si intelligas ex honesta operatione, quam exercere vtile ac necessarium est, delectationem carnalem in appetitu, pollutionem in somnis secuturam, ea tibi ad peccatum non imputatur, sed nihilominus indirectè voluntaria est; quia qui causam vult, è qua effectum naturaliter ac necessario secuturum

